

## ÜLESTÕUSMISPÜHA AD 2021

Mt 28:1–8 (Ho 6:1–3 või Js 25:8–9; 1Kr 5:6-8)

- 1 Aga kui hingamispäev oli möödas ja hakkas juba koitma nädala esimese päeva hommikul, tulid Maarja Magdaleena ja teine Maarja hauda vaatama.
- 2 Ja enne, sündis suur maavärisemine, sest Issanda ingel, laskudes taevast, tuli ja veeretaskivi kõrvale ja istus selle peale.
- 3 Aga ta nägu oli nagu välg ja ta rõivad valged nagu lumi.
- 4 Aga hirmust tema ees värisid valvurid ja kukkusid maha nagu surnud.
- 5 Aga ingel pöördus naiste poole ja ütles: «Teie ärge kartke! Ma tean, et te otsite ristilöödud Jeesust.
- 6 Teda ei ole siin, Ta on üles äratatud, nõnda nagu Ta ütles. Tulge, vaadake paika, kus Ta magas!
- 7 Ja minge kiiresti, öelge Tema jüngritele, et Ta on üles äratatud surnuist! Ja vaata, Ta läheb teie eele Galileasse, seal te saate Teda näha. Vaata, ma olen seda teile öelnud.»
- 8 Ja hauakambri juurest kiiresti kartuse ja suure rõõmuga lahkudes jooksid nad kuulutama seda Tema jüngritele.

### Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti tõotatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks<sup>1</sup>:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

### Keelelisi märkuseid

**Kui hingamispäev oli möödas** – ὁψὲ δὲ σαββάτων – sõnasõnalt: «hingamispäeva lõpul/järel» või «hingamispäeval hilja».<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

<sup>2</sup> Niisiis laupäeva õhtul, kuigi järgnev märkus uue päeva koitmise kohta viitab uue päeva hommikule. Vulgatas on «Vespere autem sabbati», nagu ka meie 1739. aasta Piiblis: «Agga hingamisse päwa õhtul».

**Hakkas juba koitma** – ἐπιφώσκω – sõnasõnalt: «valgenedes». Sõna ἐπιφώσκω tuleneb verbist ἐπιφαίνω – «valgust paista laskma», «särama», «hiilgama» –, mille aluseks on sõna φῶς – «valgus».<sup>3</sup>

**Hauda** – τὸν τάφον – sõna τάφος – «haud» – tuleneb verbist θάπτω – «matma» –, niisiis võiks tõlkida ka «matmispaika»<sup>4</sup>.

**Maavärisemine** – σεισμός – sõna σεισμός tuleneb verbist σείω – «raputama», «kõigutama», «panema».<sup>5</sup>

**Sest Issanda ingel** – ἄγγελος γὰρ κυρίου – sõna γάρ – «sest» – viitab siin põhjuslikule seosele maavärisemise ja Issanda ingli tulemise vahel. Sõna ἄγγελος tähendab «sõnumitooja», «ingel». Sõna κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».<sup>6</sup>

**Veeretas kõrvale** – ἀπεκύλισεν – sõnasõnalt: «veeretas ära».

**Nägu** – ἡ εἰδέα – sõna εἰδέα või ἰδέα – siin tõlgitud «nägu» – pärineb verbist εἶδω – «nägema», «vaatama» – ja tähendab pigem «pilk», «näoilme», «vaade»<sup>7</sup>.

**Välk** – ἀστραπή – sõna ἀστραπή – «välk» – tuleneb tõenäoliselt sõnast ἀστήρ – «[taeva-] täht».<sup>8</sup>

**Valged** – λευκὸν – võiks tõlkida ka «säraavad».<sup>9</sup>

**Värisesid** – ἐσειέθησαν – siin kasutatakse sama verbi σείω, millest on tuletatud ka sõna σεισμός. Originaalis kasutatud passiivi võiks tõlkida ka nt: «olid vapustatud».

**Kukkusid maha nagu surnud** – ἐγενήθησαν ὡς νεκροί – sõnasõnalt «said nagu surnuiks».<sup>10</sup>

<sup>3</sup> 1989. aasta Uues Testamendis üsna õnnestunult: «hakkas juba hahetama».

<sup>4</sup> Mis seoks naiste tuleku ehk veidi isiklikumalt maetuga, s.t Jeesusega, mitte niivõrd huarajatisega.

<sup>5</sup> Siit on pärit ka sellised eesti keeles tarvitavad võõrsõnad nagu «seismoloogia», «seismiline» jt.

<sup>6</sup> Kuna Issanda inglist kõneldes ei kasutata siin kreeka keeles määravat artiklit, võiks tõlkida ka «sest üks Issanda ingel».

<sup>7</sup> Siit on pärit ka eesti keeleski võõrsõnana tarvitusel olev «idee».

<sup>8</sup> Erinevalt eesti keelest, kus sõnal «välk» on arvatavasti sama algupära nagu sõnal «väle».

<sup>9</sup> 1989. aasta Uues Testamendis taas üsna õnnestunult: «valevad».

<sup>10</sup> 1739. aasta Piiblis: «said otsego surnuks»; 1968. aasta piiblitõlkes: «jäid otsekui surnuks».

**Aga ingel pöördus naiste poole ja ütles** – ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν – sõnasõnalt: «Ingel aga, kostes/vastates, ütles naistele».<sup>11</sup>

**Otsite** – ζητεῖτε – sõna ζητέω tähendab nii «otsima» kui ka «nõudma» ja «igatsema».

**Ristilöödud** – ἐσταυρωμένον – siin originaalis kasutatud täisminevikku võiks tõlkida: «kes on risti löödud».<sup>12</sup>

**Jeesust** – Ἰησοῦν – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יְהוֹשֻׁעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

**Teda ei ole siin** – οὐκ ἔστιν ὧδε – õigupoolest «Ta ei ole siin» (originaalis ei kasutata siin mitte – nagu eestikeelne tõlge arvata lubab – passiivset, vaid aktiivset kõneviisi).

**Ta on üles äratatud** – ἠγέρθη γὰρ – «sest Ta on üles äratatud».<sup>13</sup>

**Magas** – ἔκειτο – sõna κεῖμαι tähendab «lamama», «lebama».

**Kiiresti** – ταχύ – sõna ταχύ tähendab «ruttu», ka «viivitamatult».<sup>14</sup>

**Surnuist** – ἀπὸ τῶν νεκρῶν – sõnasõnalt «surnute seast».

**Läheb teie eele** – προάγει ὑμᾶς – «läheb teie eel/ees».

**Kuulutama seda** – ἀπαγγεῖλαι – «viima sõnumit». Sõna ἀπαγγέλλω tuleneb sõnast ἄγγελος – «sõnumitooja», «ingel».

---

<sup>11</sup> Originaaltekst ei ütle ilmtingimata, et ingel «pöördus naiste poole» – sõna ἀποκρίνομαι võib siin tähendada ka seda, et tegemist oli «vastuse» või «kommentaariga» vahetult eelnenule. Seda rõhutab ka naistega kõneldes kasutatud asesõna ὑμεῖς – «teie» – mis rõhutab, et «erinevalt valvuritest ei ole teil midagi karta». 1739. aasta Piiblis on salmi algus: «Agga se ingel kostis»; 1968. aasta piiblitõlkes: «Ent ingel hakkas kõnelema».

<sup>12</sup> Sarnases tähenduses, nagu Ilm 5:6 ἀρνίον ἐστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον – «seismas Talle, kes on otsekui tapetud», s.t mitte ainult minevikus, vaid jäädavalt (nagu ka pärast surnuist üles tõusmist jäävad naela- ja piigihaavad igavesti Jeesuse kirkastatud ihusse). Tall seisab, sest Ta elab – aga on siiski otsekui tapetud.

<sup>13</sup> Varasemates eestikeelsetes piiblitõlgetes öeldakse «Ta on üles tõusnud», mis ei ole kooskõlas originaalis kasutatud passiiviga. Viimase mõtte ei ole mitte seada kahtluse alla Jeesuse meelevaolda surma üle, vaid ilmselt pigem rõhutada, et kõik on sündinud kooskõlas Isa tahtega ja Tema väe läbi.

<sup>14</sup> 1739. aasta Piiblis: «ussinaste»; 1968. aasta piiblitõlkes: «usinasti»; 1989. aasta Uues Testamendis: «kärmesti».

### Sisuline analüüs

Matteuse evangeeliumi lõpuosa on väga kontrastiderohke: Jeruusalemma saabumisega alanud nädalat varjutab pidev vastasseis Jeesuse ja juutide erinevate usuliste rühmituste vahel; Jeesus peab mitu pikka kõnet, milles kuulutab häda kirjatundjatele ja variseridele ning hävingut nii Jeruusalemma templile kui kogu linnale ja selle rahvale; sellele lisanduvad manitsused olla valmis lõpuaegadeks, samuti tähendamissõnad, mis kõnelevad nii isiklikust kui üldisest kohtust Jumala ees.

Mitmesugused vastandused märgistavad ka Jeesuse kannatuslugu ja ülestõusmise kirjeldust, kusjuures alati ei jookse eraldusjoon Tema poolehoidjate ja vastaste vahelt, vaid vastasseis ja poole valimise kohustus puudutab ka Tema jüngrid – ähvardades neid isegi kui mitte päris kõrvale heidetuks osutumise, siis igatahes tõsise läbikatsumisega: «Teie kõik taganete minust täna öösel, sest kirjutatud on: Ma löön karjast, ja karja lambad pillutatakse laiali.» (Mt 26:31)

Erilisel viisil tõusevad nii kannatus- kui ülestõusmise loos esile naised, alates sellest, kui üks neist salvib Jeesust Betaanias «ülihinnalise salviga» – nagu Jeesus ise ütleb, Tema matmiseks –, kusjuures naisele vastanduvad jüngrid, kelle «meel läks pahaseks seda nähes ja nad ütlesid: «Milleks küll see raiskamine? Selle oleks ju võinud müüa suure raha eest ja raha anda vaestele.»» (Mt 26:6–13)

Kui Jeesus Ketsemani aias palehigis palvetas, jäid Tema jüngrid magama. Kui Jeesus kinni võeti, siis – pärast esimest, küllaltki hädist enesekaitsekatset<sup>15</sup> – pudenesid Ta jüngrid laiali ning too, kes oli lubanud koos Temaga surra (Mt 26:35) salgas Teda kolm korda (Mt 26:69–75).

Jeesuse üle toimunud kohus oli sama vastuoluline: õigusemõistmise asemel toimus tõe väänamine (vrd Mt 26:59j), pühamehed<sup>16</sup> süüdistasid Jumala Püha teotades Teda ennast pühaduseteotuses ning lõppotsus oli langetatud juba ammu enne kohtuistung algust.

Pilaatuse kohtujärje ees (Mt 27:11–26) tulevad esile järjekordsed vastandused: ühelt poolt roomlane, kes üritab juutide kuninga elu säästa, teisalt juudid, kes nõuavad Tema surma; ühe isa röövlist pojale<sup>17</sup> taotletakse vabadust, tõelise Isa Poeg aga mõistetakse süütuna hukka; maavalitseja osutub haledaks konjunkturistik, samal ajal kui taas üks naine – seekord Pilaatuse enda abikaasa – astub Jeesuse eest välja ja keelab oma meest Teda vabaks laskma.

---

<sup>15</sup> Jeesuse jüngrid ei olnud mõõga kasutamisel kuigi osavad: «Ja ennäe, üks Jeesuse kaaslastest tõmbas tupest oma mõõga ja lõi ülempreestri sulast ning raius ta kõrva ära.» (Mt 26:51)

<sup>16</sup> Sõna ἱερεύς – «preester» – tuleneb sõnast ἱερός – «püha», «pühitsetud».

<sup>17</sup> Nimi Βαραββᾶς, aramea keeles בר אבא – «Barabas» – tähendab «isa poeg».

Sellegagi pole kontrastid veel lõppenud: samal ajal, kui Jeesuse jüngrid on Tema juurest põgenenud, aitab keegi juhuslik võõras Tal risti kanda (Mt 27:32); Jeesuse risti juures seisvad ülempreestrid, kirjatundjad ja variserid heidavad ühte koos Temaga risti löödud kurjategijatega ning pilkavad Jeesust – Pühakirjast laenatud sõnadega, mida tsiteerides nad oleksid pidanud ilma ühegi kõhkluseta taipama, kelle ja mille kohta need käivad ning kuivõrd See, kelle nad on hukka mõistnud ja hukata andnud, nad endid nende oma sõnade varal hukka mõistab (Mt 27:38–44).

Jeesuse risti all ei ole Matteuse kirjelduse järgi näha ühtegi Tema jüngrit – ainult Jeesuse vaenlased ning «palju naisi, kes olid Jeesusele järgnenud Galileast alates Teda teenides, nende seas Maarja Magdaleena ja Jaakobuse ja Joosepi ema Maarja ning Sebedeuse poegade ema» (Mt 27:55j).

Teatavas mõttes kogu Matteuse evangeeliumi kõrghetkeks kujuneb aga tunnistus, mille ülimalt paradoksaalsel kombel annavad elavate inimeste asemel hoopis elutu loodus – maavärisemise näol – ja hauakambrites uinunud surnud. Ning lisaks – Jumala rahva, eriti selle usujuhtide asemel – paganad, kes Jeesuse surmaotsuse oma kätega täide viisid ja seeläbi teataval viisil meid kõiki kehastavad: «Aga kui väeülem ja need, kes koos temaga Jeesust valvasid, nägid maavärisemist ja seda, mis sündis, lõid nad väga kartma ja ütlesid: «Tõesti, see oli Jumala Poeg!»» (Mt 27:54)

Jeesuse omad ei tule Teda isegi matma, seda teevad võõrad (kuigi Matteus nimetab Arimaatia Joosepit «ka» Jeesuse jüngriks), koos paari Issandale viimseni ustavaks jäänud naisega (Mt 27:57–61). Jeesuse vaenlased ei jäta Teda aga isegi surnuna rahule, vaid on valmis ohverdama omaenda hingamispäevarahu selleks, et minna maavalitseja juurde ja paluda tal Jeesuse hauda kolm päeva valve all pidada.

Ülestõusmise kirjeldus on sama vastanditerohke, juba esimesest lausest alates, mille raskestitõlgitava sõnastuse põhjuseks (vt esimest keelelist märkust) on tõenäoliselt evangelisti soov tuua esile kontrast hingamispäeva ja nädala esimese päeva vahel: Jeesuse ülestõusmine mitte lihtsalt ei toimu hingamispäeva ja pühapäeva kokkupuutehetkel, vaid see *on* hingamispäeva, nädala viimase päeva, s.t kõige eelnenu, vana, asendumine pühapäeva, nädala esimese päevaga, s.t millegi täiesti uuega.<sup>18</sup>

Hingamispäeva õhtu või lõpp ühelt poolt ja uue päeva koidik teiselt poolt kõnelevad valguse võidust pimeduse üle. Selle pimeduse üle, mis oli tulnud kogu maa üle Suure Reede keskpäeval (Mt 27:45) – taas üks äärmiselt kõnekas vastandus: keskpäev–

---

<sup>18</sup> Kreeka ja heebrea keeles on siin lisaks huvitav sõnademäng, kuna sõna σάββατον – שַׁבָּת – tähistab nii hingamispäeva kui nädalat, nii et vähemalt mingil määral võib arvata, et evangelist ei tee siin mitte lihtsalt kronoloogilist märkust, vaid kujutab ühe ajastu asendumist teisega.

pimedus – ning mis hoolimata sellest, et see väliselt kolme tunni pärast möödus, lasus ilmselt edasi Jeesuse lähedaste südameil.

Nüüd aga on pimedus möödunud, kuna koidab, hahetab uue päeva valgus. Meie ees on needsamad kaks naist, kes olid jälginud Jeesuse matmist – nad tulevad Tema matmispaigale, et seda – või pigem: Teda – veel kord näha. Erinevalt Markuse evangeeliumi kirjeldusest ei kõnele naised siin omavahel sellest, «kes küll veeretab meil kivi hauakambri ukse eest ära» (Mk 16:3); nad ei ütle üldse midagi, nad lihtsalt tulevad ja on seal ja näevad, mis nende silme ees sünnib – kuni neid endid kõnetatakse ja neile sõnad usaldatakse, mida nad nüüd ise kõnelema peavad.

Nagu Jeesuse surmatunnil, nii sünnib ka naiste hauale jõudes suur maavärisemine. Erinevuseks on see, et kui Jeesus suri ja maa värises, siis selle tulemusena «hauakambrid avanesid ja ärkas üles palju magama uinunud pühade ihusid ja need tulid hauakambritest välja» (Mt 27:52j) – siin aga on ülestõusmine juba toimunud: naised ei näe veel surnuist üles tõusnud Issandat, vaid üksnes Tema tühja hauda ja Issanda inglit, kes on tulnud, et justkui inimeste lootusetut olukorda tähistav kivi mitte ainult Õnnistegija, vaid kogu inimkonna haua uksele kõrvale veeretada ja seeläbi elu võidust surma üle tunnistada.

Siinsamas on aga järjekordne kontrast: haud on tühi, Issanda ingel laskub taevast ja veeretab kivi selle uksele – ning need, kes seda vahetult pealt näevad, on vähemalt sama vapustatud nagu äsja värisenud maapind ja «saavad otsekui surnuks». Ingel ei tõtta neid «üles äratama», vaid pöördub hoopis naiste poole: «Teie ärge kartke!» Küllap siin on oluline küsida, mis on see – ühe ja sellesama sündmuse juures –, mis määrab ühtede ja teiste erinevuse, töötades ühtedele elu ja lootust, teistele aga surma ja hirmu...

Naistele ristilöödud Jeesusest kõneldes ei räägi ingel sellest kui millestki möödunud, vaid kui, jah, millestki, mis on toimunud [minevikus], ent on samal ajal ka midagi jäävat: Jeesus oli ja on risti löödud ja üles tõusnud Issand, Ta on Tall, kes «on otsekui tapetud», Talle löödud haavad jäävad Tema ihusse igavesti ja just nende järgi tunnevad Tema jüngrid Ta ära.

Aga Teda ei ole hauas. Ta on üles äratatud – Isa on Ta üles äratanud, seeläbi kinnitades, et Jeesus on tõepoolest see, kelle Ta ütles enda olevat (ja kelleks isegi rooma sõjamehed, kes Ta risti löid, Ta tunnistasid): Jumala Poeg. Nagu Ta oma avaliku tegevuse alguses kutsus jüngreid endale järgnema – tookord Galileas ning Galileast Jeruusalemma –, nii läheb Ta nüüd nende eel taas Galileasse, et sealt edasi võiks rõõmusõnum Temast jõuda kogu maailma (vrd Mt 28:16–20).

Jeesuse hauale tulnud naised olid esimesed, kes pidid seda rõõmusõnumit kuulutama: kohe, viivitamatult, rutusti või usinasti, nagu vanemates eestikeelsetes piiblitõlgetes

öeldakse. Nad tegid seda esialgu veel hirmuga segatud rõõmuga (taas kontrast!) – aga see hirm ei jäänud kauaks, kuna juba teel jüngrite juurde kohtasid nad ka Jeesust ennast, kes ütles neile: «Olge rõõmsad! Ärge kartke! Minge ning teatage mu vendadele, et nad läheksid Galileasse, ja seal saavad nad mind näha.» (Mt 28:9j)

Ja nad läksid – jooksupä, sest see sõnum, mis nende kätte usaldati ja mille «sõnumivijateks ingliteks» nad said (vt viimast keelelist märkust), oli ja on seda väärt. Apostel Paulus kasutab sõna τρέχω – «jooksma» –, kui ta kõneleb Issanda sõna levimisest: «Viimaks veel, vennad, palvetage meie eest, et Issanda sõna leviks<sup>19</sup> ja kirkastuks nõnda nagu teiegi juures.» (2Ts 3:1)

Matteus teadis, et Jeesus on surnuist üles tõusnud. Ka temast oli, nagu neist naistest, saanud Issanda ülestõusmise tunnistaja ja kuulutaja, kelle kaudu rõõmusõnum võis «joosta ja austatud saada». Oma evangeeliumi kirjapanemise ajaks oli Matteus Ülestõusnuga kohtunud, Teda näinud, võib-olla isegi katsunud. Ja küllap kogenud sedagi, et Jeesuse kannatuslugu ja ülestõusmist ilmestanud kontrastid ei ole kuhugi kadunud ega vastasseisud leevenenud. See, et Jeesus läks oma jüngrite eel Galileasse, tähendab muuhulgas, et ükskõik, kuhu Tema jüngrid Talle järgnevad, nad kogevad sedasama, mida nende Issand ja Õpetaja.

Ja nagu Jeesuse hauale tulnud naiste puhul, nii ähvardaks kõigi nende rõõmu, kes Jeesust järgivad, varjutada hirm teadmatuse või tagakiusamise eest, kui Ta ise ei tuleks et kinnitaks: «Ärge kartke! Mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:10.20)

### Jutluseks

Ülestõusmispüha on tähtsaim kirikupüha, millel teataval määral rajaneb kogu liturgiline kalender ning mis määrab ka kirikukalendri iganädalase rütmi: nädala esimene päeva ehk pühapäev on Issanda ülestõusmise päev, samamoodi nagu reedel meenutatakse Tema ristisurma ning kolmapäeval Tema äraandmist Juuda poolt.

Apostel Paulus ütleb, et kui Kristust ei ole üles äratatud, siis on meie usk tühine (vrd 1Kr 15:17), ja on päris selge, et ta ei kõnele ülestõusmisest kui millestki sümboolsest, mingisuguse abstraktse hea ja kurja vahelise võitluse kontekstis, vaid kui millestki konkreetsest ja täiesti füüsilisest.

Ka evangeeliumide tunnistus Jeesuse ülestõusmisest on rõhutatult ihulik: Ülestõusnu kutsub jüngeid ennast katsuma, sööb ja joob koos nendega, kinnitab neile otsesõnu, et Ta ei ole vaim, vaid lihast ja luust inimene (vrd Lk 24:39). Kuigi mitte ükski inimene ei näinud pealt ülestõusmise hetke, oli neid, kellele Jeesus pärast surnuist üles tõusmist

---

<sup>19</sup> 1739. aasta Piiblis on tõlgitud sõnasõnalt: «Mis muud veel, wennad, kui tehke palwed meie eest, et Issanda sanna woiks joosta, ja auustud sada, nenda kui teiege jures.»



ennast näitas, üsna palju (vrd 1Kr 15:3–8). Algusest peale on kristliku usu ja kuulutuse keskmeks olnud sõnum, et «Kristus suri meie pattude eest, nagu on kirjutatud pühades kirjades, ja maeti maha ja äratati kolmandal päeval üles pühade kirjade järgi» (1Kr 15:3j).

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks kas prohvet Jesaja kinnitus, et Issand «neelab surma ära igaveseks ajaks» (Js 25:8j), või nagu kahel eelnevalgi aastal prohvet Hoosea kutse pöörduda tagasi Issanda juurde, kes «on meid murdnud ja parandab meid; on meid löönud ja seob meid; teeb meid elavaks kahe päevaga, kolmandal päeval aitab meid üles ja me võime elada Tema palge ees» (Ho 6:13).

Kolmanda lugemisaasta Epistel (1Kr 5:6–8) on õigupoolest Ülestõusmispüha vanakiriklik Epistel, milles apostel Paulus kutsub meid saama uueks Kristuses kui meie eest tapetud Paasatalles ning elama kasinuses ja tões.

Kolmanda lugemisaasta Evangeelium toob meieni enesestmõistetava tunnistuse Jeesuse ülestõusmisest, rõhutades, et seeläbi on saanud mööda vana ja alanud uus ajastu, pimedus on andnud maad valgusele ning nagu elu on võitnud surma, nii on hirm, ahastus ja lootusetus võidetud Issanda ülestõusmise väe ja sellest sündiva rõõmu läbi. Nendel, kes on ülestõusmise sõnumist osa saanud, on nüüd üksainus ülesanne: minna rutuga, lausa joostes, ja seda sõnumit edasi kuulutada, just seeläbi ka Jeesusele järgnedes, teades, et Tema ise käib meie eel.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesuse ristisurm oli lõpp – aga mitte Tema lõpp, mitte surma võitu elu üle tähistav lootusetu lõpp, vaid senise ajastu, vana, surma ja lootusetuse lõpp. Nagu ühe nädala viimase päeva lõpp oli ühtlasi uue nädala esimese päeva algus, nii on Jeesuse ristisurm lahutamatu seotud Tema ülestõusmisega, see on õigupoolest üks ja sama sündmus, üks ja sama heitlus, millest võitjana väljub see, kes näib esialgu kaotavat.<sup>20</sup>
2. Maavärisemine, mis sündis siis, kui taevast laskus ingel, kes veeretis kivi Jeesuse haua uksele, ei toonud endaga kaasa Jeesuse ülestõusmist (nagu oli sündinud siis, kui Jeesuse surmahetkel maa värises ja paljud surnud haudadest välja pääsesid). Jeesuse ülestõusmine ise oli kõikemuutev maavärisemine, mis muuhulgas paneb värisema need, kes Teda vihkavad, ja – olgu või hirmusegust – rõõmu tundma need, kes Teda armastavad. Jeesuse ülestõusmine on kuni alusteni muutnud kõike – see on kõige olulisem sündmus inimkonna ajaloos, ning igaüks peab möödapääsmatult

---

<sup>20</sup> Piltlikult võiks seda võrrelda poksimatšiga, milles ühe poole ükskõik kui suure punktiedu võib tühistada vastase poolt viimasel sekundil antud nokaut.

sellele reageerima: kas «otsekui surnuks saades» või nendena, kellele öeldakse: «Teie ärge kartke!»

3. Osasaamine Jeesuse ülestõusmise sõnumist ja sellest ülestõusmisest endast (usu ja ristimise kaudu) muudab kogu meie elu: «Puhastage end vanast haputaignast, et te oleksite uus taigen, nõnda nagu te oletegi hapnemata leivad; sest ka meie paasatall Jeesus Kristus on tapetud. Pidagem siis pühi kasinuse ja tõe hapnemata leivaga, mitte vana haputaignaga, halbuse ja kurjuse haputaignaga.» (1Kr 5:7j) Selle elumuutuse juurde kuulub lahutamatu ka kutsumus saada Jeesuse ülestõumise kuulutajaks, samamoodi nagu too ingel Tema haul, naised, kes läkitati ülestõusmise rõõmusõnumiga jüngrite juurde, ja jüngrid, kes said Issandalt ülesande minna ja teha jüngriteks kõik rahvad.